

ლადო პაპავა: “ხელისუფლებაში მოსულ ბიზნესმენებს ქვეყანა ზოგჯერ ფირმა ჰგონიათ”

გაზეთი “ახალი თაობა” – 11 თებერვალი, № 34, 2012

რა ხაფანგი არსებობს ბიძინა ივანიშვილის მთავრობაში, რატომ არის მცდარი მიდგომა, რომ მთავრობაში მენეჯერების ადგილია და რა უნდა გამიჯნოს „ქართუ ჯგუფმა“ – ამ საკითხების ირგვლივ გთავაზობთ ინტერვის ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორ, პროფესორ ლადო პაპავასთან.

– ბატონო ლადო, რა შეფასებას მისცემდით პრემიერ-მინისტრის მხრიდან წარმოდგენილ ხელისუფლების 100 დღის მუშაობის შემაჯამებელ პრეზენტაციას?

– ხაზი უნდა გაესვას იმას, რომ 100 დღის კულტურა საქართველოში არ გვექონდა. ეს საერთაშორისო სტანდარტია, როდესაც პოლიტიკური ძალა მოდის ხელისუფლებაში, 100 დღის მერე მან თავის ამომრჩევლებს უნდა ჩააბაროს ანგარიში იმასთან დაკავშირებით, რა გააკეთა. 100 დღე დიდი დრო არ არის იმასთან დაკავშირებით, რომ მაქსიმალური შედეგი მიიღო, თუმცა 100 დღე სავსებით საკმარისია იმისთვის, რომ გარკვეულად გამოჩნდეს ის ტენდენციები, თუ საითკენ მიჰყავს ქვეყანა მთავრობას. არ მახსოვს, რომელიმე პრემიერ მინისტრს 100 დღის ანგარიში ჩაებარებინოს. ის რაც ბ-ნმა ბიძინამ გააკეთა ძალიან კარგი პრეცედენტია. ამ 100 დღის მუშაობის ძირითადი კომპონენტი ეკონომიკური საკითხებია, რაც გაკეთდა და რაც არის ჩაფიქრებული, რომ უნდა გაკეთდეს. მთავრობის უკვე გადადგმულ ნაბიჯებს შორის, რა თქმა უნდა, ყველაზე შედეგიანი არის 2013 წლის ბიუჯეტი. ახალი ბიუჯეტი წინა ბიუჯეტისაგან განსხვავებით ბევრად უფრო გამჭვირვალეა. 100 დღის ანგარიშში გაწერილია მნიშვნელოვანი ეკონომიკური ნაბიჯები და საკითხები, რომელიც სოფლის მეურნეობას უკავშირდება. ივანიშვილის პრეზენტაციის დროს ჟურნალისტებმა სავსებით ლოგიკური კითხვა დაუსვეს: რა კავშირი აქვს „სასოფლო-სამეურნეო ბარათს“ და იმ ვაუჩერებს შორის, რომელსაც არიგებდა ნაციონალური მოძრაობა. რა თქმა უნდა, მსგავსებაც არის, მაგრამ არის არანაკლებ მნიშვნელოვანი განსხვავება. რომ გავიაზროთ, რა მსგავსებაა და რა განსხვავებაა, უნდა გავიხსენოთ, რა მიმართულებით არიგებდა ნაციონალური მოძრაობა ვაუჩერებს. მას ჰქონდა ორი

მიმართულება არჩეული: ენერგეტიკული და სასოფლო-სამეურნეო. ენერგეტიკული ვაუჩერის დროს მთავრობა ელექტროენერჯის მომხმარებლის თანადამფინანსებელი გამოდიოდა. ეს იყო ის ვაუჩერი, რომელსაც ადამიანის ცხოვრება უნდა შეემსუბუქებინა ელექტროენერჯის მოხმარების კუთხით, ხოლო მეორე ვაუჩერი, რომელიც იყო გამიზნული სოფლის მეურნეობაზე, გათვლილი იყო იმაზე, რომ გლეხებს ჰქონოდათ 30 ლარიანი დამატებითი შესაძლებლობა დიზელის შესაძენად. „სასოფლო-სამეურნეო ბარათი“, რა თქმა უნდა, ჰგავს სასოფლო-სამეურნეო ვაუჩერს, რომელსაც არიგებდა ნაციონალების მთავრობა, მაგრამ არანაირი მსგავსება არა აქვს ენერგეტიკულ ვაუჩერთან. ენერგეტიკული ვაუჩერი იყო მომხმარებელზე ორიენტირებული, სასოფლო-სამეურნეო კი მწარმოებელზე. „სასოფლო-სამეურნეო ბარათსა“ და სასოფლო-სამეურნეო ვაუჩერს შორის მსგავსების გარდა, პრინციპული განსხვავებაც არის.

– განსხვავება აშკარაა, ელემენტარულად გაცილებით მეტი თანხაა აქვს გათვალისწინებული სოფლის მეურნეობის აღორძინებისთვის და მიწაზე მომუშავე გლეხობისთვის მთავრობას დახმარების კუთხით.

– გეთანხმებით. წინა მთავრობას არანაირი ხედვა არ ჰქონდა სოფლის მეურნეობის განვითარების. გახსოვთ, მას ჰყავდა სოფლის მეურნეობის კარიკატურული მინისტრი ბაკურ კვეზერელი, რომელიც ლაპარაკობდა იმაზე, რომ საქართველოს სოფლის მეურნეობა უნდა დაეფუძნოს ნიანგების მოშენება-გაყიდვას და ბაყაყების ექსპორტს. აღარ ვლაპარაკობ იმაზე, რომ სოფლის მეურნეობის მინისტრს ხარი მამალი ძროხა ეგონა. 2010 წლის გაზაფხულზე სააკაშვილი შეხვდა სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ხელმძღვანელობას და განიხილეს სოფლის მეურნეობის პრობლემები. თუ გახსოვთ, გაიჟღერა ასე: საქართველოს მთავრობა აგრარული მთავრობა უნდა გახდესო. ეს იყო ცარიელი პიარი და მეტი არაფერი. სააკაშვილმა თქვა: გვეგონა, სოფლის მეურნეობა დახმარების გარეშეც განვითარდებოდა და ასე არ ყოფილა და პოლიტიკა უნდა შეეცვალოსო. რა შეცვალეს? დიდი არაფერი. მთელი მათი აგრარული პოლიტიკა დაყვანილ იქნა ჰიბრიდულ სიმინდზე, რომელიც აღმოჩნდა აბსოლუტურად წარუმატებელი. ასე რომ, წინა ხელისუფლებას სოფლის მეურნეობის განვითარების არანაირი ხედვა არ ჰქონია. ამ თვალსაზრისით, ერთჯერადად მიცემული 30 ლარიანი ვაუჩერი დიზელის საწვავზე არავითარი შედეგის მომტანი არ იყო. ახლა რა ხედვა აქვს ახალ ხელისუფლებას. მისი სასოფლო-სამეურნეო ბარათი არის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტი, მაგრამ არა ერთადერთი, როგორც იყო ნაციონალების სასოფლო-სამეურნეო ვაუჩერი. იმიტომ, რომ გარდა ამ სასოფლო-

სამეურნეო ბარათის დარიგებისა, მათ აქვთ გადაწყვეტილი, რომ სოფლად გაიცივს შეღავათიანი კრედიტები სხვადასხვა საპროცენტო განაკვეთებით იმის და მიხედვით, თუ რასთან არის ეს დაკავშირებული. მაგალითად, მცირე ფერმერებმა მიიღონ უპროცენტო კრედიტი, მსხვილმა და საშუალო ფერმერებმა მიიღონ საპროცენტო განაკვეთით 7-8%. ინფრასტრუქტურული პროექტების მშენებლობისათვის, ანუ სასათბურე მეორნეობები და თანამედროვე ფერმები – ამისთვის 3%. საერთო ჯამში, ლაპარაკია 700 მლნ-ის (და არა 1 მლრდ-ის როგორც ეს იყო დაპირებული) დახარჯვაზე. ასეთი მნიშვნელოვანი კომპონენტი ნაციონალების 30 ლარიან ვაუჩერს არ ჰქონია. ასე რომ, ბიძინა ივანიშვილი მართალია, როცა ამბობს, რომ სასოფლო-სამეურნეო ბარათი განსხვავდება სასოფლო-სამეურნეო ვაუჩერისგან. თუმცა იმის თქმა, რომ ეს აბსოლუტურად სხვა რამეა, არ იქნება მართალი იმიტომ, რომ ორივე მათგანის წარმომავლობა ერთიდაიგივეა – მთავრობის მიერ სოფლის მეურნეობის განვითარებისთვის მიცემული ფინანსური რესურსი. ვაუჩერებთან დაკავშირებით არაერთხელ მითქვამს და ახლაც გავიმეორებ, რაში ვაკრიტიკებდი წინა ხელისუფლებას: ვაუჩერის დარიგება შეიძლება, როცა ქვეყანაში კრიზისია, მაგრამ მუდმივად ვაუჩერს არიგებდე, ეს ნიშნავს, რომ შენ არც სასოფლო-სამეურნეო პოლიტიკა გაქვს შემუშავებული, არც სოციალური დაცვის და არც ენერგეტიკული პოლიტიკა. ხოლო ახალ მთავრობის ხედვა სოფლის მეურნეობასთან დაკავშირებით უკვე გამოიკვეთა. თუმცა, მე მაინც კრიტიკულად ვარ ამ პროექტის მიმართ განწყობილი.

– რატომ?

– არა იმიტომ, რომ სოფლის მეურნეობას დახმარება არ სჭირდება, სჭირდება. მაგრამ მექანიზმები – როგორ უნდა მოხდეს შეღავათიანი კრედიტების გაცემა, როგორ უნდა მოხდეს ბანკების ამაში ჩართვა, ეს არ არის ნათელი ამ ტექსტით, რომელიც ჟურნალისტებს დაურიგდათ. მე, როგორც ეკონომისტი, ამის საფუძველზე ვერანაირ დასკვნას ვერ ვაკეთებ. ეს უნდა შეფასდეს, როგორც ხარვეზი სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიშაობაში. თუმცა, ეს არა მარტო სოფლის მეურნეობის სამინისტროს პრობლემაა. ეს ყველა სახელმწიფო სტრუქტურას ეხება, რომლებმაც ვერ მოაწყვეს საზოგადოებასთან ნორმალური კომუნიკაცია. ყველაზე ნაკლებად ეს ეხება ეკონომიკური ჯგუფის სამინისტროებში ფინანსთა სამინისტროს, რომელიც არის საკმაოდ ღია, რომელიც იძლევა ინფორმაციას. ფინანსთა მინისტრთან შეიქნა სათათბირო, რომელშიც შედიან კვალიფიციური ეკონომისტები. სათათბიროს წევრები, მეც მათ შორის, ყოველდღიურად ვიღებთ ინფორმაციას, თუ რა მდგომარეობაა ქვეყნის ბიუჯეტში.

ასეთი კომუნიკაცია, სამწუხაროდ, სხვა სამინისტროებს ჯერ-ჯერობით არ აქვთ. ამიტომ მე სრულფასოვანი მსჯელობა თუნდაც ამ სასოფლო-სამეურნეო ფონდზე, მის პერსპექტივაზე, მექანიზმებზე არ შემიძლია.

– რატომღაც ისეთი შთაბეჭდილება რჩება, რომ ახალი ხელისუფლების პირობებში მნიშვნელოვანი ცვლილებები არ არის. მხოლოდ ქაღალდზე ფიქსირდება წარმატებული ნაბიჯები?

– ძალიან საინტერესო კითხვა დასვით. 100 დღის ანგარიშში საუბარია საინვესტიციო ფონდზე, 2 მლრდ-ის მოზიდვაზე. მაგრამ ამ ინფორმაციით საინვესტიციო ფონდზე შთაბეჭდილება ვერ შეგექმნება. ჩვენ მივადექით უკვე ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს. ამ ფონდების პრეზენტაცია, ინფორმაციის მიწოდება საზოგადოებისთვის, საექსპერტო წრეებისთვის, ეს სამინისტროს პრეროგატივაა. არის ერთი ასეთი მომენტიც, რაც მე გამართლებულად არ მიმაჩნია.

– რას გულისხმობთ?

– სტიქიით დაზარალებული ოჯახებისათვის ზარალის კომპენსაცია შეეხო 28 500 ოჯახს. აქ ლაპარაკია 95 მლნ ლარის ოდენობის დახმარებაზე. ეს დახმარება ხომ მთავრობის გაკეთებული არ არის. ეს არის ქართუ ჯგუფიდან წამოსული თანხა. ამის ადგილი 100 დღეში ნამდვილად არ არის. ჩვენ უნდა განვასხვაოთ, რას აკეთებს მთავრობა იმისგან, რას აკეთებს „ქართუ ჯგუფი“. „ქართუ ჯგუფი“ ივანიშვილის მთავრობაში მოსვლამდეც ძალიან დიდ ქველმოქმედებას ეწეოდა. გასაგებია, რომ არჩევნებში ივანიშვილი დაპირდა დაზარალებულებს დახმარებას, მაგრამ ამ შემთხვევაში, ამ 95 მლნ-ის პატრონი მთავრობა კი არ არის, „ქართუ ჯგუფია“. ამიტომ ვფიქრობ, „ქართუ ჯგუფის“ ხელმძღვანელობას სპეციალური პრეზენტაცია უნდა გაეკეთებინა. ეს თანხა იქ უნდა ყოფილიყო და არა ამ დოკუმენტში. ამის ადგილი აქ, უბრალოდ, არ არის, რადგან ეს მთავრობის საქმე არ არის, ის ფონდის საქმეა. ხოლო ის, როცა სათანადოდ ვერ ხდება მსგავსი პროექტების წარმოდგენა, ნახეთ, როგორი სიტუაცია გვაქვს: 28 500 ოჯახის დახმარებაზეა ლაპარაკი და ჩართავ ტელევიზორს და ნებისმიერ არსზე გვესმის, რომ კახეთის ამათუ იმ რაიონში არის დიდი უკმაყოფილება. სააკაშვილს 100 000 რომ დაეხარჯა, ვარდისფერ ფერებში დახატავდა და დაგანახებდა, თუ რა საამურია ცხოვრება. 95 მლრ იხარჯება და ამის სათანადო გაპიარება და ადამიანებამდე მიტანა ვერ ხდება.

– პრემიერმა ბიძინა ივანიშვილმა თქვენ არაერთხელ გახსენათ 100 დღის პრეზენტაციის დროს, იგივე ექსპერტებთან შეხვედრა გაიხსენა. რამდენად მნიშვნელოვან თემებზე აინტერესებდა პრემიერს ექსპერტებთან გასაუბრება?

– ექსპერტებთან ეს პირველი შეხვედრა არ იყო, თუმცა ამ ფორმატში მე პირველად მიმიწვიეს. ასეთ შეხვედრებს პოზიტიურად მივიჩნევ, თუმცა ვფიქრობ, ეს შეხვედრები ხშირად საგნობრივი არ არის. და რატომ: აქ არის სხვადასხვა სფეროს ექსპერტი, ერთი, რომელიც პროკურატურაში არსებულ ხარვეზებზე ლაპარაკობდა, მეორე – კონფლიქტების დარეგულირებაზე, მესამე – საქართველო-რუსეთის ურთიერთობებზე, და ა.შ. მე როგორც ეკონომისტს, მერჩია ეკონომიკაზე გველაპარაკა. როცა ასეთი სხვადასხვა მიმართულების ექსპერტები ჯდება, ხშირად კონცენტრირებული საუბარი კონკრეტულ თემაზე არ გამოდის. ამიტომ ჩემი წინადადება იყო და რჩება: პრემიერ-მინისტრს აუცილებლად ესაჭიროება ეკონომიკური საბჭო, სადაც იქნებიან ქვეყნის წამყვანი ეკონომისტები, სადაც ილაპარაკებენ ეკონომიკაზე, და არა, მაგალითად, ბიზნესზე. ეს ორი სხვადასხვა რამაა. ეს საფრთხე ყოველთვის ახასიათებს იმ ქვეყნებს, სადაც ბიზნესმენი მოდის სათავეში. იმწამსვე ბიზნესმენს უჩნდება ასეთი განცდა, რომ მას აქვს კარგი მენეჯერული თვისებები და ამიტომ ქვეყანას უყურებს, როგორც ფირმას. მაგალითად, ეს შეცდომა თავის დროზე პრემიერმა ლადო გურგენიძემ დაუშვა. ღმერთმა დამიფაროს გურგენიძეს ივანიშვილს შევადარო, მაგრამ ეს საფრთხე ამ მთავრობის წინაშეც დგას. როცა მთავრობა გვეუბნება, რომ ჩვენ გვჭირდება მენეჯერები მინისტრების სახით, ეს უკვე პრინციპული შეცდომაა. მენეჯერების ადგილი მთავრობაში არ არის. მთავრობას ესაჭიროება მმართველები. მენეჯერი საჭიროა ბიზნესში. მაგალითს მოგიყვანთ, მკითხველისთვის იოლი გასაგები რომ იყოს: ბიზნესისთვის ინფლაცია თუ გადასახადების განაკვეთები არის მოცემულობა, მთავრობისთვის – ეკონომიკური პოლიტიკის ინსტრუმენტები. ქვეყნის მმართველი უნდა ფიქრობდეს, როგორ შემცირდეს სიღარიბე, როგორ დაიძლიოს უმუშევრობა, ხოლო მენეჯერს აწუხებს მისადები მოგაბე ან/და ფირმის ფასი. მენეჯერის ადგილი არ არის მთავრობაში! ამიტომ ვურჩევ ბატონ ბიძინას: იმისათვის, რომ მისი მთავრობა იყოს წარმატებული, მან უნდა შექმნას ეკონომიკური საბჭო, რომელიც გარკვეული პერიოდულობით, თუნდაც თვეში ერთხელ, შეიკრიბება და ეკონომიკაში შექმნილ ვითარებაზე საგნობრივად ილაპარაკებს. მე, მაგალითად, დიდი სიამოვნებით განვიხილავდი ამ საბჭოზე პრემიერთან თემებს სასოფლო-სამეურნეო ინიციატივებთან, თუ საინვესტიციო ფონდებთან დაკავშირებით. რადგან კონსტიტუცია იცვლება, ახლა ასეთი საბჭო

პრემიერთან უნდა იყოს და არა პრეზიდენტთან, რომელიც 2005 წლიდან დღემდე მხოლოდ ქაღალდზე არსებობს. საინტერესო ისტორიულ ფაქტს გეტყვით: ნოე ჟორდანიას და მის მთაერობას ჰქონდა პირველი მცდელობა შეექმნათ უმაღლესი ეკონომიკური საბჭო, მაგრამ რუსეთის მხრიდან ოკუპაციამ ხელი შეუშალათ. ეკონომიკური საბჭო არ არის ველოსიპედის გამოგონება, მაგრამ აუცილებელია იმ ხაფანგისთვის, რომელიც არსებობს, რომ მხოლოდ ბიზნეს-ხედვის ტყვეობაში არ აღმოჩნდეს პრემიერი.

შორენა კოწოწაშვილი